

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים

פרשת ויגש

וְכָל זָרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרִימָה

ד-

בשפתי כהן (שם) בד"ה "בנינו ובני בניו וגו'", וכל זרעו הביא אתו מצרימה", זה הפסוק כולו הוא מיותר, וכבר אמר "ויבואו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו" וכו'. **אפשר לומר שהביא יעקב כל הדורות שעתידיים לבוא, הביאים בגלות מצרים וכו'**, שכולם היו במעמד הר סיני, שנאמר "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (יתרו כ ב) וכו', עכ"ל.³

ומה שכתב שיעקב הביא עמו כל הדורות העתידיים לבוא, הוא **מבואר על פי מה שכתב בספר תניא** (אגרת הקדש פ"ז) בד"ה והנה וכו', כי הנה כל הנשמות שבעולם, שהיו כלולות באדם הראשון וכו', והנה שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון (ב"מ פד א) שתיקן חטא אדה"ר, והיתה נשמתו ג"כ כלולה מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם וכו', עכ"ל.² ומבואר דנשמתו של יעקב כלולה מכל נשמות ישראל מעולם ועד עולם, ולכן כשירד למצרים ירדו עמו כל הדורות העתידיים לבוא.

ה-

בשפת אמת (עניני פסח תרנז) בהגדה 'עבדים היינו לפרעה' כו' ומסיים 'ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו הרי אנני כו'. **וקשה הלא לא התחיל עבדים היו אבותינו רק היינו ויוצאנו, ומה שייך לסיים על זה אלו לא הוציא את אבותינו.** ונראה לבאר הענין כי ראינו שמעולם מיד כשהבטיח הקדוש ברוך הוא זרע לאאע"ה נאמר לו "גר יהיה זרעך" (לך לך טו יג). א"כ כל שורש בניי היו מיוחדים להיות עבדים במצרים. וגם כי "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (יתרו כ ב). וידוע דבהר סיני בקבלת התורה היו כל הנשמות מבניי ולכולם נאמר "אשר הוצאתיך". **א"כ כמו שהדברות היו לכל נשמות בניי, כמו כן יציאת מצרים. כי כמו שהיו עבדים לפרעה למטה, כמו כן הנשמות היה להם שיעבוד תחת מצרים שלמעלה. ובירידת אבותינו למצרים למטה ונגאלו משם, בזה היה הגאולה לכל הנשמות וכל הדורות.** והקב"ה הביא אותן הדור למצרים שהם היו דור קרוב לאבות ושבטים והיה בכחם לירד למצרים, וז"ש 'ואלו לא הוציא אבותינו'. שאם לא היה הגאולה באותן הדורות, לא הי' שום דור ראוי לזה. אבל כלל הגאולה היה לכל הדורות רק באותו הדור הוציאו הדבר מכת אל הפועל, עכ"ל.³

והוא על דרך שנתבאר בשפתי כהן, שכל הדורות העתידיים לבוא היו בגלות מצרים.

ו-

שבת (פס ב) א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן, ראוי היה יעקב אבינו, לירד למצרים, בשלשלאות של ברזל, אלא שזכותו גרמה לו, וכו', ע"כ.

ובפי' רש"י (שם) בשלשאות של ברזל כדרך כל הגולים, שהרי ע"פ גזירת גלות ירד לשם, עכ"ל.

וצ"ב מה שהיה צריך לירד עכשיו, הא החשבון של ארבע מאות שנה כבר התחיל מיצחק, ומחשבים שנותיו של יצחק מיום שנולד וגם שנותיו של יעקב ואף שהיה עדיין בארץ ישראל, וכמו שכתב בפי' רש"י (לך לך טו יג) בד"ה בארץ לא להם, ולא נאמר בארץ מצרים אלא לא להם, ומשנולד יצחק "ויגר אברהם" וגו' (וירא כא לד), ויגר "יצחק בגרר" (תולדות כו ו), "ויעקב גר בארץ חם" (תהלים קה כג), "לגור בארץ באנו" (ויגש מז ד) עכ"ל.⁴

ולהמתבאר דכל ירידתו של יעקב היה עבור הנשמות שלא יוכלו לרדת רק אתו, מבואר שפיר מה שהיה יעקב אבינו ראוי לירד למצרים בשלשלאות של ברזל, משום דהיו צריכים כל הנשמות להיות במצרים, והם היו צריכים לירד עם יעקב, וזהו שכתוב "וכל זרעו הביא אתו" (ויגש מז ז), פי' שהוא הביא, משא"כ בפסוק דמיירי על זרעו בחיים, כתיב "ויבואו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו" (שם ו) שהם באו לבד, ודו"ק.

"וַיִּקְחוּ אֶת מִקְנֵיהֶם וְאֶת רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבִיאוּ מִצְרִימָה יַעֲקֹב וְכָל זָרְעוֹ אִתּוֹ: בְּנָיו וּבְנֵי בְנָיו אִתּוֹ בְּנֹתָיו וּבְנֹת בָּנָיו וְכָל זָרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרִימָה" ע"כ (ויגש מז ו-י). **הנה** מאחר שכתוב בפסוק ו "ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו" שהוא כולל בניו ובני בני ג"כ, א"כ צ"ב מה שחזר וכתב בניו ובני בניו אתו, וביותר מה שכפל "וכל זרעו הביא אתו מצרימה".

א-

באור החיים (שם ז) בד"ה בניו ובני וגו'. אחר שאמר בסמוך יעקב וכל זרעו לא היה צריך לומר פעם ב' בניו ובני וגו'. **עוד צריך לדעת** למה הפסיק בין בניו ובני בניו לבין בנותיו ובנות בניו וכל זרעו בתיבת אתו, ולא הספיק במה שאמר לבסוף הביא אתו מצרימה. **אכן כוונת הכתוב** הוא שבה להודיע כי יש הפרש בין בני יעקב בירידתם למצרים, **כי יש מהם שבאו ברצונם** לקבל גזירת מלך בלב שלם, **ויש מהם שהיו חוככים להתעכב** מרדת לכור הברזל, וציינם הכתוב מי ומי ההולכים לפרוע שטר חוב הגלות מרצונם, ואמר "בניו ובני בניו אתו", פירוש אלו לא הוצרך להביאם הוא אלא הם מעצמם באו אתו בדומה לו, ואחר כך סדר אותם שלא באו מרצונם עד שהוצרך יעקב להורידם בעל כרחם, והוא אומרו "בנותיו ובנות בניו וכל זרעו" פירוש בני בני בניו אלו הביא אתו מצרימה פירוש הוא הביאם לא לרצונם באו. **וראיתי לתת לב לדבריהם** ז"ל (שמו"ר א ח) שאמרו שכל זמן שאחד מיורדי מצרים קיים לא התחיל השעבוד דכתיב "וימת יוסף וגו' וכל הדור ההוא" (שמות א ו) פירוש שירדו מצרים אז התחיל השעבוד, כי אולי שזה היה להם לתשלום קבלת גזירת מלך ברצון פקע מהם השעבוד כי סמא דיסורי קבולי (ע"י ברכות סב א). והעד הנאמן לזה גם כן כי יוכבד וסרח בת אשר היו מיורדי מצרים (ב"ר צד ט) ובימיהם היה השעבוד, והטעם הוא לצד שהביאם יעקב ולא מרצונם, ועיין בדברי הזוהר (ויקהל קצח א) בפירוש פסוק "אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה'" (תהלים קמו ה), עכ"ל.

ב-

בספר יבין שמועה (אות קל) בד"ה "ויבואו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו וגו' בניו וכל זרעו הביא אתו מצרימה", יש לדקדק דמ"ש "וכל זרעו הביא אתו מצרימה" הוא מיותר, דכבר נכלל במ"ש "ויבואו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו" וגו'. ונראה עפ"י משרז"ל בשבת (פס ט) ראוי היה יעקב לירד למצרים בשלשלאות של ברזל [ופי' רש"י כדרך כל הגולים, שהרי עפ"י גזירות גלות ירד לשם] אלא שזכותו גרם לו. וא"כ י"ל דדוקא יעקב שהיה לו זכות רב מאוד דהוא היה המובחר שבאבות, הוא שגרם לו לילך למצרים בכבוד גדול. אבל בניו ובני בניו אף שגם המה היו צדיקים גמורים, עכ"פ לא היה זכותם רב כזכותו של יעקב. ואולי לא היה מועיל להם זכותם לירד למצרים כ"כ בכבוד אחרי שנגזרה עליהם גזירת גלות, רק בזכותו של יעקב באו גם הם עמו בכבוד, **וזה שדייק בתוספת הדברים לאמר "הביא אתו", כלומר שזכותו גרם להם שהלכו למצרים בכבוד,** עכ"ל.

ג-

במלבי"ם (שם ו) בד"ה ויקחו וכו', ומ"ש בכפל ויבאו מצרימה וכו' בניו וכו' הביא אתו מצרימה, כי מזלם חזה שישתעבדו בסוף, רק השבטים לא נשתעבדו כי לא התחיל השעבוד עד אחרי מותם (שמו"ר א ח), וע"כ ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו, שהם באו ברצון ונפש חפצה, אבל בניו ובני בניו שהם עתידיים להשתעבד היה לבם נוקפם בביאה זו ולא הלכו ברצון רק הביא אתו מצרימה כהולכים שלא ברצונם, עכ"ל.

בהעמק דבר (שם ז) בד"ה הביא אתו מצרימה. בניו ובני בניו באו אתו מעצמם, שהרי מצווים היו מפי הגבורה לרדת מצרים, ושיהא מקוים בהם "כי גר יהיה זרעך" וגו' (לך לך טו יג), אבל בנותיו ובנות בניו ותלמידיו לא היו מצווים על זה, ויכולים היו לינשא לאחרים בארץ כנען, **אבל יעקב הביאם אתו מצרימה לשמרם ולהשיג עליהם כל זמן שהיה אפשר,** עכ"ל.

³ ועי' מש"כ בספר תורת אהרן (עה"ת) בד"ה וכל זרעו מש"כ על דרך זה. ⁴ ונראה דמה שהוצרך רש"י לסיים בפסוק "לגור בארץ באנו" אף שהיו כבר במצרים, אפשר דהוא משום שעדיין לא התחיל השעבוד, וכמו שאמרו (שמו"ר א ח) וצ"ע.

¹ יעו"י במד"ר (קהלת א ו) ובפי' ידי משה (שם) בד"ה אפילו מה שתלמיד ותיק וכו', מש"כ עדר"ז. ² ועי' בזה מש"כ בזה בכתנות אור (שמיני עמוד שעד) בד"ה ואמרת, ובאור החיים (קרח טו א).